

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: I * ID:342 K:295**

<http://www.akademikbakis.org>

OSMANLI DÖNEMİ MEHTERAN-I TABL-I ALEM TEŞKİLATINA GENEL BİR BAKIŞ

Yüksel PİRGON

***Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,
Müzik Bölümü***

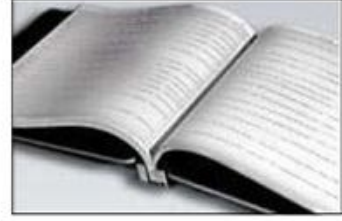
Özet: Türklerde müziğin varlığı, tarih öncesine dayanan köklü bir gelenektir. Müzik, sadece sosyal ve dini temalara hizmet için kullanılmamış, askeri amaçlarda da kullanılarak bir devlet geleneği haline gelmiştir. En eski Türk kaynakları olarak kabul edilen Köktürk kitabelerinden yani VI-VIII yüzyılları arasında oluşturulan Orhun ve Yenisey yazıtlarından Türklerde gelişmiş bir askeri müzik olgusunun mevcut olduğu bilinmektedir. Kaşgarlı Mahmud'un Divan-u Lugat-it-Türk adlı eserinde de Türklerde mevcut olan savaş müziği geleneğine değinilmiş, birçok savaşta davullar ve boruların çalındığı ifade edilmiştir. Osmanlılar'da mehter geleneği Anadolu Selçuklu hükümdarı II. Gıyaseddin Mesud'un Osman Bey'e 1286 tarihli istiklâl fermanı ile birlikte; tuğ, bayrak, zil, tabıl ve nakkare göndermesi ile başlamış ve Sultan II.Mahmud'un yeniçeri ocağını kaldırdığı 1826 yılına değin önem arz ederek süregelmiştir. Literatür taramasına dayalı olan bu betimsel çalışmada, tüm eski Türk devletlerinde olduğu gibi, Osmanlı döneminde de hâkimiyet ve kudretin bir ifadesi olan askeri müzik, mehteran-ı tabl-ı alem teşkilat yapısı çerçevesi içerisinde irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk, Osmanlı, Mehter, Mehteran-I Tabl-ı Alem, Mehter Çalgıları

AN OVERVIEW OF OTTOMAN MEHTERAN-I TABL-I ALEM ORGANIZATION

Abstract: In Turkish societies, music has always been a long-established tradition with its history dating back prehistoric times. Music hasn't only served for social and religious purposes but it has also turned into a state tradition with its use for military purposes. Accepted as the oldest Turkic resources, Köktürk Scripts, indicates that Turks've always owned a sense of military music. Kaşgarlı, in his Divan-u Lugat-it-Türk, touched upon existing military music tradition. Ottoman Janissary Band tradition initiated through Mesud II, Seljuk Emperor, who sent an independence decree dated 1286 to Osman along with a plume, flag, cymbal, table and kettledrum. Having gained importance over the years, this tradition ended in 1826 when Mahmud II abolished Janissary Corps. Based on literature review, this study highlights the military music, which marked the sign of dominance and power in Ottoman Empire like in all former Turkic States, within the framework of mehteran-ı tabl-ı alem organization.

Key Words: Turk, Ottoman, Mehter, Mehteran-I Tabl-ı Alem, Mehter Instruments

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: I * ID:342 K:295**

<http://www.akademikbakis.org>

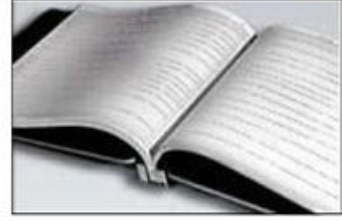
1. GİRİŞ

“Tarih boyunca Türklerde müzik yalnızca zevk, neşe ve eğlence kaynağı, aşkın ve hüznün ifade aracı değil, devlet-millet birliğini oluşturan, halkı uyaran, savaşta orduya millî duygular veren, yürüyüş ve hareket düzenleyen; dini bakımdan ise iyi ruhları çağırın, kötü ruhları kovan bir kültür ve gelenek sembolüdür”(Ögel 1977:4-5). Türklerde tarih boyunca müzik toplumun birçok alanında kendisine kullanım alanı bulmuş bu alanlardan en önemlisi de kuşkusuz askeri müzik olmuştur. Geçmişten bu yana Türklerde askeri müzik geleneği oldukça köklü ve kurumsallaşmış bir gelenektir. “Türkler asker millet özelliğine sahip olmalarından dolayı tarihin her döneminde ordularına büyük özen göstermişlerdir. Diğer ordulara üstünlük sağlamak amacıyla ise Büyük Hun İmparatorluğu’ndan itibaren çeşitli savaş, taktik, teknik ve stratejiler geliştirmişlerdir. Bunun yanı sıra askerin maneviyatını güçlendirmek ve savaş kabiliyetini artırmak gayesiyle askeri müziğe de ayrıca önem vermişlerdir”(Güner 2007:101). Buradan hareketle Türklerde askeri müzik bir ordu unsuru olarak görülmüş adeta bir silah gibi kullanılmıştır. Askeri müziğin dinamik ve coşkulu tesirinin verdiği şevk ile düşmanın üzerine daha fazla bir motivasyon ve öz güven ile gidilmiştir. Kendi ordusuna şevk ve öz güven veren bu müzik, düşman ordusuna da tam tersi bir tesirde bulunmuş, korku unsuru olmuş ve motivasyonlarını düşürmüştür. Öte yandan, “Hun’lardan beri Türk savaş tekniğinin vazgeçilmez unsuru

olan askeri müziğin amacı çok uzaklardan duyulan ve gitgide yaklaşan gök gürültüsüne benzer yabancı bir müziğin sesiyle düşmanın moralini bozup savaşacak güç bırakmamak, düşmanı teslim almak suretiyle harbi en kısa zamanda bitirmek ve böylece bir bakıma insan kıyımını önlemektir”(Tanrıkorur 2005:22).

Askeri müziğin en köklü ve kullanım menşei en eski zamanlara dayanan çalgısı davuldur. Davul, eski Türklerde hâkimiyet ve kudret alametlerinden birisidir. Bu alametlerin bir diğeri de “tuğ”dur. “Tuğ, at kuyruğu bağlanmış ve ucuna da altın yaldızlı top geçirilmiş mızrak gibi bir sembolün adıdır”(Türkmen 2009:50). (Bkz. Ek A. Resim 1.) “Eski Türkler için kutsal sayılan tuğ, davul ile bir bütün durumundaydı ve tuğun açığa çıkartılarak dalgalandırılması da bir savaş habercisi olarak sayılırdı”(Özalp 2000:43). Örneğin, Osmanlılarda savaş ilan edildiği vakit sancak-ı şerif Topkapı Sarayı’na mehter eşliğinde getirilip dikilir, bunu gören ahali, savaş ilan edilmiş olduğunu anlardı. Bir başka örnekte ise, “İslâmiyet öncesi Orta Asya Türk devletlerinde Kurultay’ın açılış ve kapanışında, Hakan’ın Kurultay’a gelişinde davulların çalınıp, tuğların çekildiği birçok kaynakta anlatılmaktadır”(Güner 2007:102).

Sancak ve tuğların bu şekilde kullanım biçimleri sadece Türk devletlerinde değil, Batı medeniyetlerinde de görülmektedir. “Orta çağ uygarlığında Batı’da egemenlik sembolü olan flama, arma-sembol ve

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: I * ID:342 K:295**

<http://www.akademikbakis.org>

taçların Doğu'daki karşılığı bayrak, tuğ ve davul olmuştur”(Güner 2007:102).

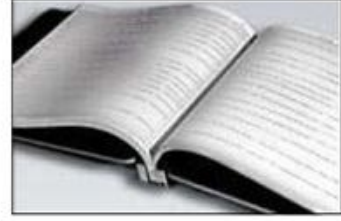
Türk devletlerinde mevcut olan askeri müzik içerisinde en yaygın olarak kullanılan, kudret ve hâkimiyeti temsil eden çalgı davuldur. Davul, eski Türklerde savaşlardan sosyal alanlara kadar birçok yerde kendisine kullanım alanı bulmuştur. Her nerede kullanılırsa kullanılsın, davul çalma eyleminin eski Türklerdeki ifade biçimi “nevbet vurma”dır. Nevbet vurmada, davul asıl olmak kaydıyla bazen davula eşlik eden farklı çalgı türlerinin de kullanıldığı bilinmektedir. “VIII. Ve IX. yüzyıllarda yalnız davul ve ilkel borularla vurulan nevbet, IX. yüzyılda, kös, davul, boru ve zil ile zenginleşip vurulmaya başlanmıştır. XII. yüzyılda Nay-ı Türk adı verilen Türk borusunun da enstrümanlar grubuna katılması ile Mehter bugünküne yakın şekliyle ortaya çıkmıştır”(Güner 2007:102).

Selçuklularda nevbet vurma geleneği sadece savaşlarda değil, namaz vakitlerinde, önem arz eden vakaların duyurulmasında ya da eğlencelerde de kullanılırdı. Beş vakit namaz için nevbet vurdurulması sadece Sultanlara has idi. Emirler ve Melikler ancak 3 namaz vakti nevbet vurdurabiliyor beş vakit nevbet vurduran isyan etmiş sayılıyordu. Muhammed Tapar meliklik döneminde Sultan Beryaruk'a karşı saltanat

mücadelesine giriştiğinde Hamedan civarında beş nevbet çaldırmaya başlayınca bu bir savaş nedeni olmuştu(Özaydın 2007:39).

Bu vakadan da anlaşılacağı üzere, her ne mevkide ve görevde olunursa olunsun, nevbet vurmanın bir usulü ve adabı vardı. Bu usul ve adaba riayet etmek zaruri bir kaide idi. “Selçuklularda nevbet müziğini icra eden topluluklara Tablhane ya da Nevbethane çalanlara ise Nevbetiyan denilmiştir. Selçuklulardan Osmanlı'ya geçen mehterin uzun süre Osmanlı'da yine nevbet olarak adlandırıldığı da belirtmek gerekir. Nevbethaneden Mehterhaneye geçiş kesin olarak tarihlendirilemezse de, eldeki veriler bunun uzun bir süreçte gerçekleştiğini göstermektedir”(Kaya 2012:98). (Ek A. Bkz. Resim 2)

“Türklerde askeri müzik geleneğinin bilinen tarihi, Asya Hunlarına dayanmaktadır. Bu dönemden itibaren kurulan bütün Türk devletlerinde askeri müzik ve askeri müzik takımları büyük öneme sahip olmuştur. İslâmiyet'ten sonra kurulan Türk devletlerinde bu müzik ve müzik takımları farklı isimlerle devam ede gelmiştir”(Vural, Göher Vural 2012:564). Orta Asya Türk Devletleri'nden, Osmanlı Devleti'nin yıkılma dönemine kadar devam eden süreçte var olan askeri müzik geleneğinin almış olduğu isimler ve yaklaşık tarihleri tablo 1 de belirtilmiştir.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: I *** ID:342 K:295

<http://www.akademikbakis.org>

Tablo 1. Türklerde Askeri Müzik Geleneği Farklı Dönemlerde Aldığı İsimler

İsimlendirme	Kullanıldığı Dönem	Yaklaşık Tarih
Tuğ Takımı	Orta Asya Türk Devletlerinde	M.Ö. ?..- M.S. 1200 ?
Tabılhane	Anadolu Selçuklularında	... 1000 ?..- 1500 ?
Nevbet / Tabılhane	Osmanlı İmparatorluğu'nda	1300?.. – 1500?..
Tabl-ü Alem Mehteranı	Osmanlı İmparatorluğu'nda	1500 ?..- 1600 ?..
Mehterhane-i Tabl-ü Alem	Osmanlı İmparatorluğu'nda	1550 ?..- 1650 ?..
Alem Mehterleri	Osmanlı İmparatorluğu'nda	1600 ?..- 1700 ?..
Cemaat-i Mehteran-ı Alem	Osmanlı İmparatorluğu'nda	1650 ?..- 1750 ?..
Mehterhane	Osmanlı İmparatorluğu'nda	1750 ?..- 1900 ?..
Muzikayı Humayun	Osmanlı İmparatorluğu'nda	1826 - 1922
Mehterhane-i Hakani	Osmanlı İmparatorluğu'nda	1914 – 1915

(Baba 2009:18).

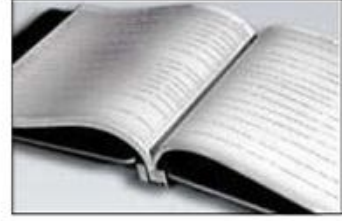
Tablo 1.'de görüldüğü gibi Osmanlılarda askeri müziğin isimlendirilme aşamasında “mehter” kelimesinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. “Mihter kelime anlamı ele alındığında, “mih”; büyük anlamını, “ter”; “ta, da” edatlarını simgeler, Müzikacı, çadircı, mehter, büyük anlamına gelen meh kelimesi ile büyüklenme edatı olan ter den teşekkül etmiş bir kelimedir. Daha büyük ekber azam manası ile karşılaşılr”(Pakalın 2004:448). “Mihter ve ya Mihtar şeklinde bazı İslam devletlerinde, Memlüklerde ve Türkistan'da, saray teşkilatında vazifeli memur ve ya vezir manasında kullanılmıştır. Mehter deyiminin Osmanlılarda ne zamanlardan beri yer ettiği kesin olarak belli değildir”(Sanal 1964:3).

1.1. Osmanlılarda Mehter Geleneği

“Mehter, Osmanlı Devleti'nde, Osman Gazi'den Sultan II. Mahmud'a kadar uzanan dönemde, 1299-1826 yılları

arasında toplumsal ve siyasi işlev de üstlenmiş olan geleneksel askeri müziğimizin adıdır ve bu gelenek 537 yıl sürdürülmüştür”(Say 2005:444). Askeri müzik geleneği Osmanlılara Selçuklular vasıtası ile geçmiştir. Selçuklularda nevbet denilen askeri müziğin unsurları, dönemin Osmanlı sultanı Osman Gazi'ye jest olması amacı ile gönderilmiş, Osman Gazi divan kurarak nevbeti ilk kez tüm maiyeti ile ayakta izlemiştir. Osman Gazi'nin zaferlerinin duyulması üzerine Selçuklular tarafından h.683=m.1284 tarihli bir fermanla Söğüt ve civarı kendisine verilmiş ve h.688=m.1289 tarihli ferman ile de bağımsızlık malzemesi gönderilmişti(Sanal 1964:5).

“Osmanlı Devletinin çekirdek mehteri hüviyetinde olan nevbet takımı daha sonraları geliştirilmiştir. Bu tarihten sonra tabl-ı alem mehterlerini Osmanlı Devleti teşkilatında kurum olarak görmekteyiz. Tabl-ı alem mehterlerinin teşkilat olarak oturması Fatih devrinde olmuştur”(Özcan

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: I * ID:342 K:295**

<http://www.akademikbakis.org>

2003:546). “Osmanlı askeri müziği, Osman Gazi zamanında savaşlarda yer almaya başlamıştır. Fatih Sultan Mehmed zamanına kadar yeteri kadar yazılı kaynak olmamasına rağmen Fatih zamanında askeri teşkilatlanmanın ve doğal olarak mehterhanenin de geliştiği görülmüştür”(Çokamay 2012:447). Mehter teşkilatının büyümesi ve gelişmesinin Osmanlı Devleti'nin sınırlarının genişlemesi ve güçlenmesi ile orantılı olduğu düşünülürse, bu büyüme ve gelişimin neden Fatih döneminde ivme kazandığı anlaşılır. (Ek A. Bkz. Resim 3)

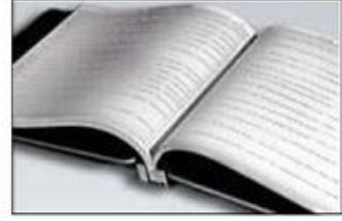
Mehter teşkilatının büyüüp gelişmesi kullanım alanlarında da farklılıklar yaratmaya başlamıştır. “Mehter hiçbir Türk Devletinde savaş aleti durumunda kalmamış, barış durumlarında, kutlamalarda, eğlencelerde, hükümdar alaylarında da kullanılmış ve devletin bir parçası durumundan da asla kopmamıştır”(Özalp 2000:43). “Mehterin sadece savaş değil barış zamanında da sosyal görev ve sorumluluklarının olması, teşkilatın tamamıyla Yeniçeri Ocağı'na tabi oluşunu engellemiş, görev alanlarını genişletmiştir”(Yaldır 2009:14). “Barış zamanında “eyyâm-ı âdiyye” denilen mehter, Allah'a, Peygamber'e, Padişah' a ve efradına methiyeler düzenleyen, günün belirli zamanlarında ve törenlerde icra görevi olan bir müzik topluluğudur”(Kaya 2012:99).

Fakat mehterin Osmanlılarda ağırlıklı ve etkili olarak kullanıldığı alan şüphesiz ki

savaşlardır. Murphey'e göre, “Özellikle uzun sürme ihtimali olan bir savaşta askerin her türlü sıkıntıya katlanma konusundaki kararlılığı, fizikî ve ruhsal olarak kendisini mücadeleye hazır etmesi, oldukça zor şartlarda savaşan bir Osmanlı askerinin en önemli problemlerinden biri olsa gerektir” (Akad 2007'den). Bu problemi çözmeye Osmanlıların en çok kullandıkları yöntemlerden birisi olan mehter, savaşlarda olumlu sonuca ulaşma yolunda son derece önemli ve tetikleyici bir güç olmuştur. Mehterin savaşlarda kullanıldığı en temel durumlar şunlardır:

- Düşman ordusunun motivasyonunu düşürmek,
- Düşman ordusunu heybetli müzik unsurları ile ürküterek geri çekilmeye teşvik etmek ve böylelikle insan kıyımını mümkün olduğu kadar aza indirmek,
- Ordunun yürüyüş ritmini belirlemek,
- Orduya tehlikeli bir durumu arz etmek,
- Orduya saldırı emrini duyurmak,
- Ordugâhı koruyan nöbetçi erlerin uyumamasını sağlamak için gece boyunca nevbet vurmak,
- Saldırı eylemini belli bir dinamizm ve tempoda tutmak,
- Orduya geri çekilme emrini duyurmak,
- Orduya savaşın sona erdiğini duyurmak, şeklinde sıralanabilir.

Osmanlılarda hem sosyal alanlarda hem de savaşlarda fonksiyonel bir biçimde

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: I *** ID:342 K:295*

<http://www.akademikbakis.org>

kullanılan mehterin, belli bir teşkilat yapısı dahilinde kurumsallaşması kaçınılmaz olmuştur. Osmanlıda mehter kelimesi başlığı altında karşımıza iki kurumun çıktığı görülmektedir. Bunlardan biri Mehteran-ı Hayme-i Hâssa, bir diğeri ise Mehteran-ı Tabl-ı Alem'dir. Mehteran-ı Hayme-i Hâssa, padişah ve devlet erkânının çadırlarını, güneşliklerini imal etmek, günümüze gelen karşılığıyla saray ve konakların dekorasyonunda ihtiyaç duyulan mefruşat malzemelerini hazırlamak ve bunların onarım işlemlerini gerçekleştirmekle yükümlü bir kurumdur. Mehteran-ı Tabl-ı Alem, gerek geleneksel giyim kuşamları, gerekse geleneksel sazları ile yaptıkları müziğinin ihtişamının, Osmanlı'nın güç ve kudretine hizmet etmesidir. Osmanlı Devleti'nin güç ve kuvveti, debdebe ve ihtişamını, şan, şöhrat ve kudretini besleyerek ön plana çıkartan bu kurumlar, yapmakla yükümlü oldukları görevleri gereği, mehter kelimesi altında birleştikleri düşünülmektedir(Türkmen 2009 :14).

1.2. Mehteran-ı Tabl-ı Alem Teşkilatı

Mehteran-ı tabl-ı alem teşkilatını, tarihsel gelişim süreci ve idari teşkilat yapısı başlıkları altında incelemek mümkündür.

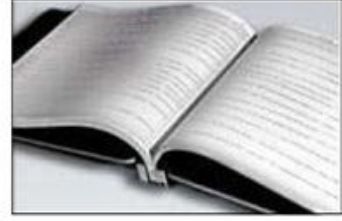
1.2.1. Teşkilatın Gelişim Sürecine Kısa Bir Bakış

Osman Bey ile başlayan Osmanlı mehter geleneği çerçevesinde, Orhan Bey döneminde mehter takımı sayısının

çoğalmadığını tahmin etmekteyiz. Muhtemelen padişaha ait olan bir mehter takımı mevcut idi. Eğer mevcut başka bir mehter takımı olsaydı Rumeli'ye fetih için çıkan Süleyman Paşa'ya verilirdi. Vezirlere, beylere, sancaklara ve kalelere mehter takımının verilmesi, devletin büyümesi ile paraleldir. Fetihler ile beraber devlet teşkilatındaki yapılanma, mehterin de şekillenmesini sağlamıştır(Boztaş 2009:18).

Mehter yapılanması ve olgunlaşması I. Murad döneminde başlamıştır. Bu dönemde, teşkilat oturmaya ve görev dağılımları hususu daha çok netlik kazanmaya başlamıştır. Osmanlı'nın sınırlarının genişlemesi, girilen savaşların sayılarının da artmasına neden olmuştur. Bu durum, mevcut mehteran sayısının da artmasını tetiklemiştir. "Osmanlı mehter teşkilatı I. Murad zamanında (1360-1389), yeniçeri birliklerinin kurulmasıyla gelişmiş ve yeniçerilere yardımcı nitelikte bir askeri kurum haline dönüştürülmüştür"(Yaldır 2009:14).

Osmanlı'da başta padişah olmak üzere birçok devlet erkânı, kıdemlerine göre mehter bulundurmuş olmakla beraber, tüm mehterlerin bağlı olduğu kurum padişah mehteri olan Mehteran-ı Tabl-ı Alem-i Hâssa'dır. Padişah mehterleri ilk dokuz, daha sonra on iki katlı olarak düzenlenmiştir. Vezir-i azamın dokuz, diğer vezirlerin, yeniçeri ağası, defterdar, beylerbeylerinin, daimi elçiliklerin, sancak beylerinin ve yörük beylerinin kıdemlerine göre azalan sayıda mehterhanelere sahip

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: I *** ID:342 K:295

<http://www.akademikbakis.org>

olduğu bilinmektedir. Mehteran sayısının XVI. Yüzyılda 200, XVII. Yüzyılın

başlarında ise 228 kişiye çıktığı görülmektedir(Şahiner 2007: 21).

Tablo 2. Sultan II. Beyazid Dönemi ve Sultan III. Osman Dönemi Arası Yaklaşık Mehterhane Mevcudu

Dönemler	Mehterhane Mevcudu
Sultan II. Beyazid Dönemi	187 Adet
Yavuz Sultan Selim	200 Adet
Kanuni Sultan Süleyman	107-200 Adet (sefer sırasında 237 adete çıktığı bilinmektedir.)
Sultan II. Selim	200 Adet
Sultan III. Murad	158-228 Adet
Sultan IV. Murad	200 Adet
Sultan İbrahim	200 Adet
Sultan IV. Mehmed	102 Adet
Sultan III. Ahmed	74 Adet (yalnız sazandeler)
Sultan III. Osman	64-65 Adet (yalnız sazandeler)

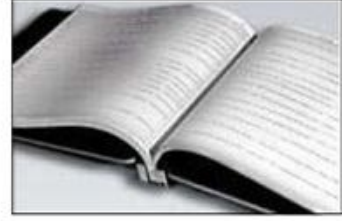
(Sanal 1964:14).

Fatih döneminde, düzenlenen devlet teşkilatı ile Mehteran-ı tabl-ı alemin yapısı da şekillendirilmiştir. Mehtere oldukça önem verdiği bir çok kaynakta belirtilen Fatih Sultan Mehmed, İstanbul'un fethinde mehter çok etkin bir şekilde kullanmış, kuşatma dahilinde verilen saldırı emirlerinin parolası ve başlangıcı mehterin çaldığı "ceng harbi" olduğu bilinmektedir. Cengi harbînin ilk icrâ şekli yalnız davullarla çalınan ritimden ibarettir. Dolayısıyla, bu ritim savaşı haber veren işaret anlamı taşır(Mirzaoğlu 2002:46). (Ek A. Bkz. Resim 4)

Osmanlıların fethettikleri yerlerden esir olarak ya da tebaalarından aldıkları "devşirme" diye tanımlanan Hristiyan

erkek çocukları Mehteran-ı tabl-ı alemin kaynağı olmuştur. Acemi ocaklarında toparlanan bu oğlanlar arasından Enderunda eğitim görmek üzere seçilenler musiki eğitimine tabi tutulurdu. Mehteran-ı tabl-ı aleme kaynak teşkil eden diğer bir yapı ise "kuloğulları"dır. Kuloğulları, kapı kullarının oğullarına denilir. Vefat eden yeniçeri oğulları da Mehteran-ı tabl-ı aleme kaynak teşkil ederdi. Musiki eğitimi alan tüm bu oğlanlara "şakirdan" denilirdi.

"Osmanlı Devleti'nin kurulduğu günden itibaren asırlarca Türk ordusuna savaşta eşlik etmiş, askeri yüreklendirip düşmanı sindirmiş ve Osmanlı Devleti'nin başlıca sembolü haline gelmiş olan mehter, bağlı olduğu Yeniçeri Ocağı'nın 1826 yılında

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: I *** ID:342 K:295*

<http://www.akademikbakis.org>

“Vak’ayı Hayriye” olayı ile II. Mahmud tarafından kapatılması sonrası itibarını kaybetmiş ve yok olma süreci başlamıştır”(Yaldır 2009:8). “II. Mahmud, yeniçeri ocağının yerine, “Âsâkir-i Mansûre-i Muhammediye”” adıyla yeni bir ordu kurmuş, mehter teşkilatı yerine ise Avrupa askerî bandolarına benzer "Mızıka-i Hümâyun" adında bir teşkilat kurmuştur. Mızıka-i Hümâyun, yeniçeri ocağındaki mehterhane ile sarayın bu anlamdaki müzikal gelişimini karşılayan eski meşkhanenin yerini almıştır”(Say 2005:427). Vak’ayı Hayriye olayıyla beraber, o dönemde Osmanlı Devleti’nin yavaş yavaş gücünü ve topraklarını kaybetmesi ile askeri müzik geleneği gitgide ihtişamını ve önemini yitirmiştir. (Ek A. Bkz. Resim 12)

1.2.2. Teşkilat Yapısı

1.2.2.1. Emr-i Alem

Adından da anlaşıldığı gibi, mehteran-ı tabl-ı alemin en üst düzey yöneticisi emr-i alemdir. Osmanlı İmparatorluğu’ndaki mevcut tüm resmi ve özel mehterler emr-i aleme bağlıdır. Emr-i alem saray teşkilatında birun ağalarından sayılır. Bu ağalara, padişahın atının yanında yürüme ve gerektiğinde padişahla konuşma imtiyazına sahip oldukları için üzengi ve ya rikab ağaları da denilir. Tefrişatta yeniçeri ağasından sonra gelen emr-i alemin yeri, III. Murad döneminde değişmiş, yeni tefrişat; yeniçeri ağası, nişancı ve emr-i alem şeklinde oluşturulmuştur. Emir-i alem ünvanlı

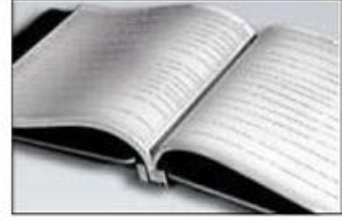
memur sadece merkezde bulunmaz, beylerbeyi maiyetinde ve sancaklarda da bulunur, buralardaki mevcut protokollerde önemli yerleri olurdu.

Emir-i alem, mehteran-ı tabl-ı alemin idari yönden sorumluluğunu taşıması yanı sıra, mehter bölüklerine yapılacak olan tayin ve atamalar da görevleri arasındaydı. Emir-i alemin bazı kaynaklarda “Çorbacıbaşı”, “Mehteran bölük komutanı”, “Mir-i alem”, “Sancak Muhafızı” lakapları ile de anıldığı bilinmektedir. Padişahlar sefere çıktıklarında saltanat sancakları, emir-i alemin sorumluluğunda gider ve ak alemini taşıyarak sancakların önünde yürürdü. Sefere çıkılacağı zaman tuğların ve sancak-ı şerifin çıkarılması merasiminde de emir-i alemin önemli görevler yüklenmiş olduğunu görmekteyiz(Yaldır 2009:11).

Göreve yeni atanan vezir, sancak beyi ve beylerbeylerine padişah tarafından verilen tuğlar, emr-i alem tarafından iletilir. Emr-i alem, sancak beyi görevine atanan kişilerin evine mehter takımı gönderir, kişi vurulan nevbetten göreve atandığını anlar daha sonra emr-i alemin görevi olarak ona çeşitli hediyeler verirdi. Şehzadeler de sancağa yeni çıktıkları vakit emr-i alemlere hediyeler verirdi.

1.2.2.2 Mehter Başı Ağa

“Teşkilatta iki mehterbaşı bulunurdu. Bunların bir tanesi hayme, diğeri ise tabl-ı alem mehterleri teşkilatının başında bulunan mehterbaşydı. Tabl-ı alemin mehterbaşısı emr-i aleme karşı sorumlu olup, mehterin en yüksek rütbeli subaydır.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: I * ID:342 K:295**

<http://www.akademikbakis.org>

Aynı zamanda zurnazen bölümünün de başı olup, müzik ve icra şefi görevini yürütür”(Özcan 2002:118). “Vezir ve paşaların mehter başı ağaların, padişahınkinden ayırmak için tabl-ı alem mehterlerinininkine hünkar mehterbaşısı denilmektedir. Mehter başı ağaları mehterlerin musiki bakımından yetiştirilmesinden ve mehter takımının musiki icrası sırasında ahenginden sorumlu idi”(Sanal 1964:10). Diğer bir deyişle, mehter başı ağaları mehter grubu içerisinde, günümüz orkestra şeflerinin üstlenmiş olduğu görevleri ifa etmekle yükümlülerdir. Mehter başı ağaları idari açıdan da birçok yetkiye sahiptir. “Görevini aksatanları vazifeden el çekirmek, vefat edenlerin yerine yenilerinin tayini ve daha bir çok konuda yetkisini kullanarak emr-i aleme bildirir ve bunun vasıtası ile gereğini yapardı”(Türkmen 2009:29).

1.2.2.3. Bölükler

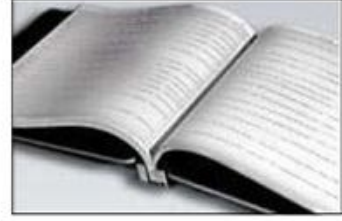
Mehteran-ı tabl-ı alemde bölükler, sazende bölüklerine ilaveten alemdarlar ve mehter talebeleri bölükleri olmak üzere toplam yedi tanedir. Her bölümün başında bölükten sorumlu “ser bölük” olarak bilinen bir bölük ağası vardır. Kendi bölüklerinin ahenginden sorumlu olan bölük ağaları, personel sayısında vefat ya da işine son verilme vesilesi ile eksilme olduğu vakit mevcut durumu ve yeni personel alımını mehterbaşından talep etmekle de yükümlüdür. Mehteran-ı tabl-ı alemde

mevcut olan bölüklerin aşağıda belirtildiği şekilde yapılandırıldıkları görülmektedir:

1. Nakkarezenân bölümü (nakkare çalanlar bölümü)
2. Surnazenân bölümü (zurnacılar bölümü)
3. Tabbalin bölümü (davulcular bölümü)
4. Alemdârân bölümü (alemdarlar bölümü)
5. Zençiyân bölümü (zil çalanlar bölümü)
6. Nefiriyân bölümü (boru çalanlar bölümü)
7. Şâkirdân bölümü (mehter talebeleri)

Çevgan kullananlar ise mehteran-ı tabl-ı aleme bağlı değillerdi. Bunların yalnız divan esnasında mehterlere iltihak ettiği anlaşılıyor. Kös bölümünün de ilavesi ile sazende bölükleri teşkilatı şu şekli almıştır:

1. Zurna çalanların teşkil ettiği bölük. Başında ser-surnasenan, ser-zurnazen, ser-zurnai ve ya ser-zurna denilen ağa bulunur.
2. Boru çalanların teşkil ettiği bölük. Başında boruzenbaşı ve ya ser-boru denilen ağa bulunur.
3. Nakkare çalanların teşkil ettiği bölük. Başında ser-nakkare ve ya nakkarezenbaşı denilen ağa bulunur.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: I *** ID:342 K:295

<http://www.akademikbakis.org>

4. Davul çalanların teşkil ettiği bölük. Başında ser-tabıl ve ya tabılcabaşı denilen ağa bulunur. XIX. yüzyılda buna baş-mehter ağa denir.
5. Kös çalanların teşkil ettiği bölük. Başında ser-kusi bulunur.
6. Zil çalanların teşkil ettiği bölük. Başında ser-surnasenan, ser-zilci, baş-zilci, zilcibaşı ve ya zilzenbaşı denilen ağa bulunur(Sanal 1964:12).

Sazende bölüklerinin dışında, alemdarlar bölüğünün görevi ise Osmanlı ordusu içerisinde saltanat sancaklarını taşımaktır. Sefere padişah katıldığı vakit alemdarlar da katılır ve sancakları padişahın hemen

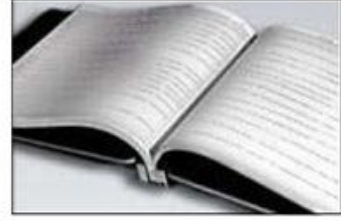
arkasından taşırlar. (Ek A. Bkz. Resim 5) Mehter talebeleri ise Enderunda mehter düdüğü denilen bir sazla musiki eğitimlerini alırlar ve bu şekilde sazende bölüklerine alt yapı oluştururlar.

1.2.2.4. Ücretlendirme

“O tarihlerde bir okka ekmeğin (1250 gr.) 9, etin 10 paraya satıldığı düşünülecek olursa mehterlere verilen paranın oldukça dolgun olduğu görülür. II. Mahmud mehteraneyi kaldırdıktan sonra hassa çalıcılara gayet anlayışlı ve şefkatli yaklaşmış hayatlarının sonuna kadar sürekli verilmek üzere maaş tahsis etmiştir”(Türkmen 2009:56). Ayrıca vefat eden sazendelerin çocuklarının müşkül duruma düşmemeleri için bunlara “mehter şakirdleri”nin ücretlerine denk bir ücret ödendiği bilinmektedir.

Tablo 3. Mehteran-ı Tabl-ı Alem’de Ücretlendirme

Bölük	Bölükbaşı	Günlük yevmiye (akçe)	Nefer Sayısı	Günlük yevmiye (akçe)
Zurnazen	Mehterbaşı	30	5	20
	Zurnacıbaşı	22		
Borazen/Nefiryan	Borazenbaşı	22	2	18
	2. Borazen	20		
Zilciyan	Zilcibaşı	22	1	18
	2. Zilci	20		
Nakkarezen	Nakkarecibaşı	22	3	18
	2. Nakkareci	20		
Tablzen/Davulzen	Davulcubaşı	22	3	18
	2.Davulcu	20		
Sancak ve Alem	Çavuş	18		
	Sancaktar Ağa	20		

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: I *** ID:342 K:295

<http://www.akademikbakis.org>

	Alemdar	15	3	10
	Başçavuş	15	4	10
	Tuğ Keşan	15	2	10
	Mataracıbaşı	12		
	Tüfekçi başı	12		
	Yamağan		2	8
	Aşçıyan		5	10
	Çaşnıgir		1	10
	Şatırbaşı	12		
	Şatır Kethüdası	9	6	5,5
	Kilerisarraçbaşı	10		
	Pazari	6		
	Sarraçbaşı	10	1	8
Yörük keşan	Yörükbaşı	10	9	7
Sakayan	Sakabaşı	10	7	5
Ukkaman	Ukkambaşı	15	20	10
	Kethüda-i Ahur	10		
	Serbölük-i Ahur	10		
Seyisan	Seyisbaşı	10		
	Biniş	8		
	Haberdar	8	7	5
Harbendegan	Harbende başı	10		
	Odabaşı	8	11	5
Delibaşı	4 haric Zabitan	10	40	10

(Türkmen 2009:57).

1.2.3. Kullanılan Çalgılar

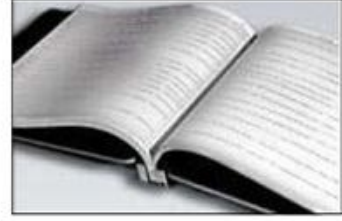
“Mehter müziğinde kullanılan çalgıların her biri, savaş aletlerinden birini temsil eder. Kös; şahî topu, zil; kılıç seslerini, davul; top seslerini, nakkare; koşan atların nal seslerini, zurna; kişneyen atları, çevgan ise; yeniçerilerin savaş naralarını temsil etmektedir”(Kaya 2012:99).

Mehter teşkilatında kullanılan çalgıları iki gruba ayırmak mümkündür:

1. Nefesli çalgılar
2. Vurmalı çalgılar

1.2.3.1. Nefesli Çalgılar

Zurna: Mehter teşkilatında kullanılan nefesli bir çalgıdır. Mehter müziğinin en önemli çalgısı olan zurna Asya Türklerinin en eski çalgılarından biri olarak kabul edilmektedir. “Osmanlı mehter takımlarında iki çeşit zurna görülmektedir. Bunlardan birincisi Osmanlı ve Kırım

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: I * ID:342 K:295**

<http://www.akademikbakis.org>

mehterlerinde çalınan “kaba zurna” adı ile anılan türüdür. Bu tür, daha kalın sesli ve daha büyüktür. Diğer türü olan “cura-zurna” ise ince sesli olanıdır. Cura-zurna, davul ve nakkare eşliği ile çalınan bir sazdır”(Yaldır 2009:28). (Ek A. Bkz. Resim 6)

Boru: “Boru, eski okunuşları ile “borı, borgıy” ve Arapça’dan alınan “nefir” mehterhanenin nefesli sazlarındandır”(Sanal 1964:69). Borunun Selçuklu Hükümdarı Alparslan tarafından icat edildiği bazı kaynaklarda yer almaktadır. Osmanlı mehterlerinde kullanılan boru, sarı pirinçten imal edilir. Resimlerde de görüldüğü üzere delikleri yoktur ve perdesizdir. (Ek A. Bkz. Resim 7)

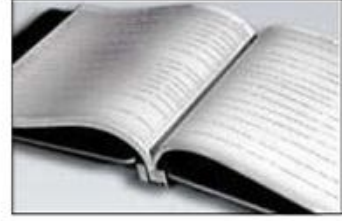
1.2.3.2. Vurmalı Çalgılar

Davul: Türklerde binlerce yıldır kullanılan çalgıların başında gelir. Kelime kökeni tabl olan davul, eski Türklerde “köbürge, tuğ” şeklinde de ifade edilmiştir. Daha çok zurna eşliğinde, sağ elde tokmak sol elde ise ince bir değnekle icra edilen vurmalı bir çalgıdır. Sağ eldeki tokmak usulün kuvvetli zamanını, sol eldeki değnek ise usulün zayıf zamanını vurur. Mehter müziğinin heybetli usullerini en belirgin bir şekilde duyurması açısından davul, mehter teşkilatının en önemli çalgılarından birisidir. (Ek A. Bkz. Resim 8)

Zil: Zil, daire şeklinde bakırdan yapılmış vurmalı bir çalgıdır. Kalınlığı birkaç milimetre olan zilin orta kısmına gidildikçe bombeleşme görülür. Bu bombe kısmın ortasında ise iki zili birbirine bağlamak için ip geçirmeye yarayan bir delik mevcuttur. Mehter’in önemli çalgılarından birisidir. Eski Türklerde “çeng” şeklinde ifade edilir. Şavaşın bitimini duyuran ya da savaş esnasında teşvik amacı ile çalınan özel düzümlü “ceng-i harb” kavramının bugünkü karşılığı savaş zilidir. Bu açıdan bakıldığında zil çalgısının savaşlarda önemli bir yeri vardır. “Zil ile çalınan bu düzümler zaman zaman tesbir edilerek “ceng-i harbi” usulü adı verilmiş ve bir zamanlar bu usul ile bestelenen harb havalarına da ceng-i harbi adı alem olmuştur”(Sanal 1964:90). (Ek A. Bkz. Resim 9)

Kös: “Eski Türklerde “küvrüg” şeklinde ifade edilir. İki elle tutulan bu saz, çifttir. Parçalar eşit büyüklükte, tokmakla usul vurulur. Bakır üzerine deve derisi geçirilmiştir. Yarım yumurta şekline benzer ve üst kısmı en geniş yeridir”(Öztuna 1990: 464). Çalınan usülleri ayrıntılı bir şekilde vurmaz, kuvvetli zamanlarını duyururlardı. Ebatlarına göre sefer anında at, deve ya da fil üstünde taşınırlardı. (Ek A. Bkz. Resim 10)

Nakkare: Mehter teşkilatında kullanılan vurmalı bir çalgıdır. İki küçük değnekle çalınan, elle tutulur ölçüde ufak, üstü deri kaplamalı bir çift kâsedir. Bu sazın

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: I * ID:342 K:295**

<http://www.akademikbakis.org>

tekkelerde çalınanına kudüm, mehter esnafının kullandığı cinse ise, çifte nar'ra denilirdi. “Kaselerden biri diğerinden daha küçük olurdu. Büyük olanı sağ el, küçük olanı ise hem sağ hem de sol el çalardı. Çalınan usullerin düm'lerini sağ el, tek'lerini sol el; düme ve teke'lerini ise sağ ve sol el çalardı”(Sanal 1964:83-84). (Ek A. Bkz. Resim 11)

Sazların Tamir ve Bakımı: Mehteran-ı tabl-ı alemde kullanılan sazlar zamanı gelince tamir edilir ya da gerek görüldüğü vakit yenisi alınır. Bu bakım ve değişim işlemi genellikle üç yılda bir yapılırdı.

2. SONUÇ

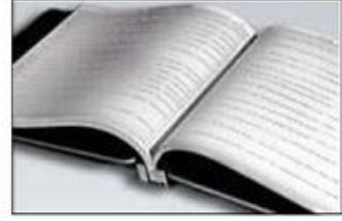
Türklerde, kökeni çok eskilere dayanan askeri müzik geleneği Osmanlılarda, Anadolu Selçuklu hükümdarı II. Gıyaseddin Mesud'un Osman Bey'e 1286 tarihli istiklal fermanı ile birlikte; tuğ, bayrak, zil, tabıl ve nakkare göndermesi ile başlamış ve II. Mahmud'un tarihe Vaka-i Hayriye olarak geçen 1826 yılında yeniçeri ocağının kaldırması olayı ile zamanla önemini yitirmiştir. Bahsi geçen bu süreç içerisinde mehter teşkilatı birçok farklı isimle anılmış, Osmanlı Devleti büyüdükçe, buna paralel olarak teşkilatta büyümüş ve kurumsallaşmaya başlamıştır. Mehter yapılanması ve olgunlaşması I. Murad döneminde başlamıştır.

Osmanlı hükümdarlarının kudretinin başlıca sembollerinden biri olan mehter teşkilatına, Osmanlının hemen hemen her döneminde özen gösterilmiştir. Sadece

padişahların değil, şehzadelerin, vezirlerin, paşaların ve bunun gibi devlet teşkilatında önem arzeden kişilerinde kendi mahiyetlerinde mehterleri bulunmaktadır. Fakat bu mehterlerin ihtişamı “Mehteran-ı Tabl-ı Alem-i Hâssa” adı ile ifade edilen padişah mehterleri kadar olmamaktadır. Bu ihtişam “mehterin katı” şeklinde ifade edilen, kullanılan çalgıların sayısı ile belirlenmekte, padişah mehterlerinin on iki kat olduğu bilinmektedir.

Mehter savaşlarda çok fonksiyonel bir biçimde kullanılmıştır. Sefere çıkan ordunun yürüyüş ritmini belirlemeden, tehlikeli durumları ya da saldırı emrini yeniçerilere duyurmaya; saldırı eylemini belli bir tempoda tutmadan, geri çekilme emrini ya da savaşın sona erdiğini duyurmaya kadar hemen hemen her aşamada kullanılmıştır. Mehter müziği, gök gürültüsü gibi gürleyen davulların ve köslerin vurmuş olduğu etkileyici usuller; savaş naralarını andıran zurna ve boruların güçlü sesleri ile düşman ordularını ürkütüp geri çekilmeye teşvik etmesi ve gereksiz insan kıyımını önlemesi açısından da önem teşkil etmektedir.

Ayrıca mehter kendisine barış zamanlarında da kullanım alanı bulmuş ve bu fonksiyonu ile mehtere, “eyyâm-ı âdiyye” denilmiştir. Eyyâm-ı âdiyye, Allah'a, peygambere, padişaha ve efradına methiyeler düzenleyen, günün belirli zamanlarında, törenlerde ve düğünlerde icra görevi olan bir müzik topluluğudur.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: I * ID:342 K:295**

<http://www.akademikbakis.org>

Mehter teşkilatında toplam yedi bölük vardır. Bu bölükler; nakkarezenân, surnazenân, tabbalin, alemdârân, zençiyân, nefiriyân ve şâkirdân bölüğü şeklinde yapılırlar. Her bölüğün başında bölükten sorumlu ser bölük olarak bilinen bir bölük ağası vardır. Tüm bu bölük ağaları mehterin en yüksek rütbeli subayı olan mehter başı ağasına bağlıdır. Mehter başı ağası bölüklerin nizamından sorumlu olmanın yanı sıra, müzik ve icra şefi görevini de yürütür.

Tüm bu bölüklerin ve mehter başı ağasının bağlı olduğu kişi ise mehteran-ı tabl-ı alemin en üst düzey yöneticisi olan emr-i alemdir. Mehter bölüklerine yapılacak olan tayin ve atamalardan da sorumlu olan emr-i alem, saray teşkilatında birün ağalarından sayılır. Bu ağalar, padişahın atının yanında yürüme ve gerektiğinde padişahla konuşma imtiyazına sahiplerdir. Mehteran-ı tabl-ı alemda çalışanların günlük yevmiyeleri o zamanın şartlarına göre oldukça tatminkardır.

Mehter teşkilatında kullanılan çalgıları, nefesli ve vurmali çalgılar şeklinde iki gruba ayırmak mümkündür. Nefesli çalgılar zurna ve boru; vurmali çalgılar ise, davul, zil, nakkare ve kös şeklinde gruplandırılır. Bu çalgıların periyodik olarak üç senede bir bakımları yapılır, gerek görüldüğü takdirde yenileri alınır.

İslamiyet öncesi eski Türk devletlerinden Osmanlı İmparatorluğu'na değin köklenerek ve gelişerek devam eden mehter geleneği, 1826'da Osmanlı Sultanı

II.Mahmud'un yeniçeri ocağını kapatması ile maalesef gitgide önemini yitirmeye başlamıştır. Bu köklü geleneğin üzerine hem teorik hem de pratik açıdan eğilmeli, üzerine araştırmalar yapılmalı ve tekrar geniş çapta kurumsallaştırılması sağlanmalıdır.

3. KAYNAKÇA

Baba, O. (2009). Türk askeri müzik geleneğinde değişim ve süreklilik. Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İzmir.

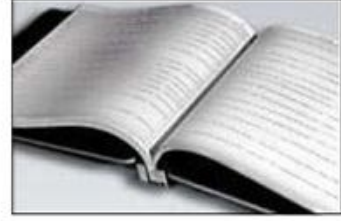
Boztaş, F. (2009). Onaltıncı yüzyılın sonuna kadar Osmanlı Devleti'nde tabl-ı alem mehterleri teşkilatı. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Çinucen, T. (2005). Osmanlı Dönemi Türk Musikisi. İstanbul: Dergah Yayınları.

Çokamay, B. (2012). Türklerde bakır çalgı olarak boru'nun ilk kullanımı ve tarihçesi. Türkiyat Araştırmaları Dergisi (31):445-459.

Güner, S. S. (2007). Osmanlı Musikisi ve mehter. Karadeniz Araştırmaları (14): 101-130.

Kaya, E. E. (2012). Türk ordu geleneğinde askeri müzik olgusu. İdil Sanat ve Dil Dergisi I (3):93-105.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: I *** ID:342 K:295

<http://www.akademikbakis.org>

Mirzaoğlu, F. G. (2002). Savaş alanlarından musiki meclislerine cengi harb. Türkbilig Türkoloji Araştırmaları Dergisi (3):45-52.

Murphey, R. (2007). Osmanlı'da ordu ve savaş (1500-1700). (T., M., Akad, Çev.). İstanbul: Homer Yayınları.

Ögel, B. (1977). Türk kültür tarihine giriş. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Özalp, N. (2000). Türk Musikisi Tarihi. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Özaydın, A. (2007). “Nevbet” maddesi. DİA. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Özcan, A. (2002). “Türkler” maddesi. Osmanlı Devleti'nin askeri yapısı. cilt:10. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Özcan, N. (2003). “Mehter” maddesi. İA. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Öztuna, Y. (1990). Büyük Türk Musikisi Ansiklopedisi. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Pakalın, M. Z. (2004). Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü.

İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Şahiner, N. (2007). Avrupa'yı titreten musiki mehter. Ankara: Elips Kitap Yayınevi.

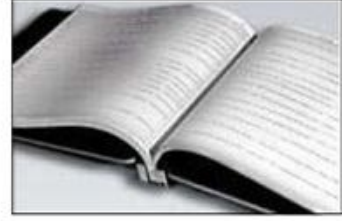
Sanal, H. (1964). Mehter Musikisi, bestekâr mehterler-mehter havaları. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Say, A. (2005). “Mehter müziği, mehterhane” maddesi. Müzik Ansiklopedisi, cilt:2. Ankara: Sözkese Matbaası.

Türkmen, M. N. (2009). Osmanlı'da askeri müzik mehter. İstanbul: AVK Yayın Dağıtım.

Vural, T. ve Göher Vural, F. (2012). Büyük Selçuklularda nevbet geleneği. International Journal of Social Science V (3): 563-576.

Yaldır, A. A. (2009). Askeri müzik topluluğu mehter, geleneksel kıyafet ve müzik enstrümanlarının plastik açıdan seramik sanat objelerine dönüşümü. Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

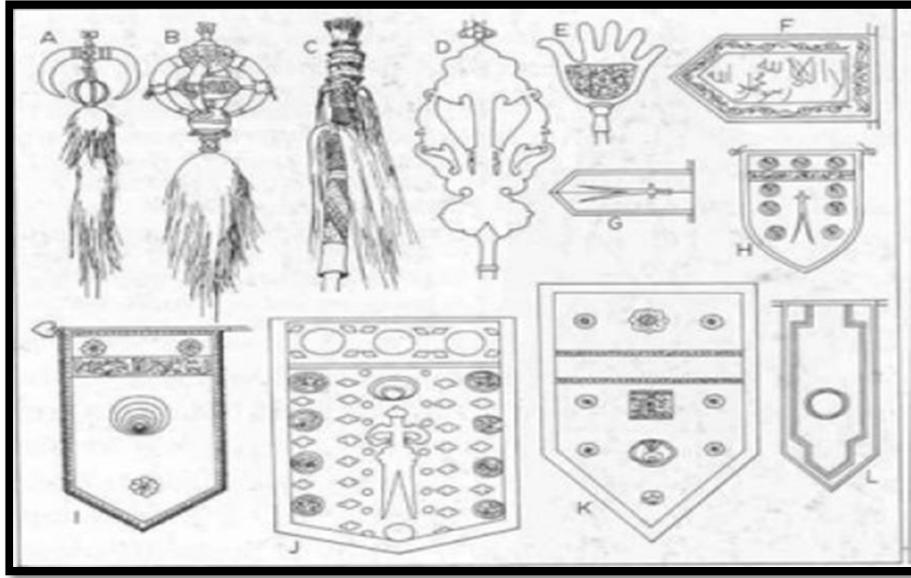
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: I *** ID:342 K:295

<http://www.akademikbakis.org>

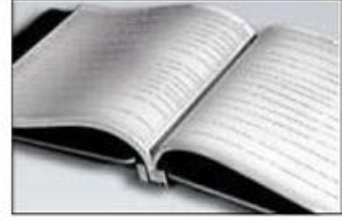
EKLER 1: RESİMLER

Resim 1. Osmanlı Dönemine Ait Sancak ve Tuğ Örnekleri

Resim 2. Selçuklu Zamanı Boruzenbaşı, Nakkarenbaşı, Tabılcıbaşı Figürleri

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

*ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN*

*JEL KOD: I *** ID:342 K:295*

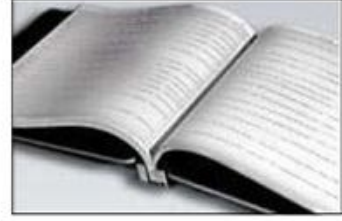
<http://www.akademikbakis.org>

Resim 3. Tabl-ı Alem Mehterinin Konumlanması

Resim 4. Savaş Anında Ceng-i Harb Çalan Davulzen ve Kösenler

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

*ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN*

*JEL KOD: I *** ID:342 K:295*

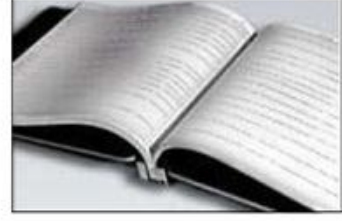
<http://www.akademikbakis.org>

Resim 5. Sancak Taşıyan Alemdar Bölüğü

Resim 6. Surnazenler

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

*ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN*

*JEL KOD: I *** ID:342 K:295*

<http://www.akademikbakis.org>

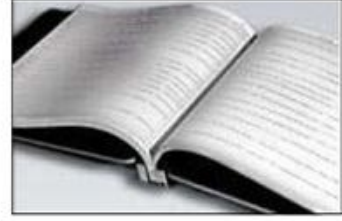
Resim 7. Borizenler

+

Resim 8. Tablzenler

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

*ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN*

*JEL KOD: I *** ID:342 K:295*

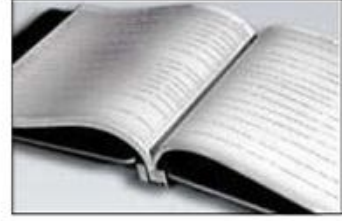
<http://www.akademikbakis.org>

Resim 9. Zilzenler

Resim 10. Köşenler

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

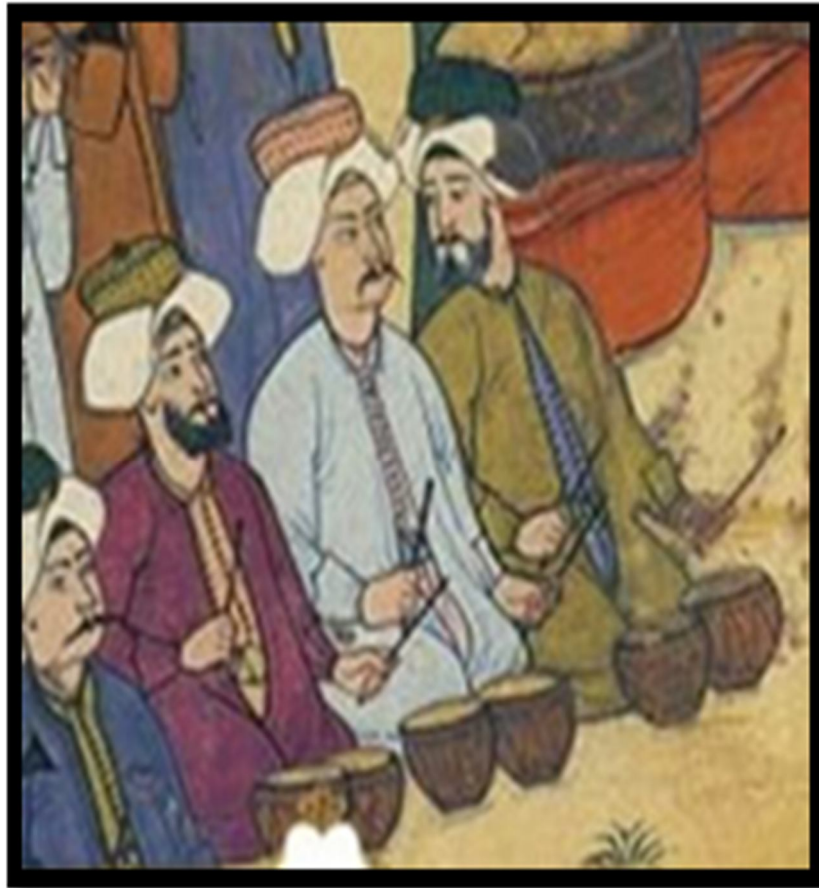
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

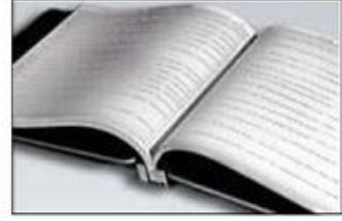
*ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN*

*JEL KOD: I *** ID:342 K:295*

<http://www.akademikbakis.org>

Resim 11. Nakkarezenler

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

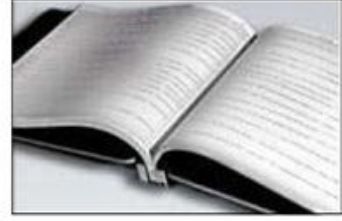
*ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN*

*JEL KOD: I *** ID:342 K:295*

<http://www.akademikbakis.org>

Resim 12. Mızıka-i Hümâyun

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

**ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN**

JEL KOD: I * ID:342 K:295**

<http://www.akademikbakis.org>